

KOPI

22. juli kommisjonen

2.09.2012
T.B.

INTERVJUREFERAT

Tid	Onsdag 7. mars 2012 kl. 1230
Sted	Sekretariatet, Akersgata 51, Oslo
Intervju av	Eirik Øvre Thorshaug, statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet
Intervjuere	Torgeir Hagen, 22. juli-kommisjonen Guri Hjeltnes, 22. juli-kommisjonen Laila Bokhari, 22. juli-kommisjonen Olav Njølstad, Sekretariatet
Andre til stede	Hege Gabrielsen, PwC (sikring/dokumentasjon av intervjuet)

Formelle forhold:

Thorshaug var i forkant av intervjuet gitt skriftlig underretning om bakgrunnen for at kommisjonen ønsker hans forklaring, og de rettslige og praktiske rammer for intervjuet.

Thorshaug ble gjort kjent med muligheten til å la seg bistå av en rådgiver, tillitsmann eller annen person, og at han har plikt til å forklare seg.

Thorshaug ble gjort kjent med innholdet i selvinkrimineringsvernet, og at dette vernet, etter kommisjonens syn, ikke kommer til anvendelse ved forklaring for kommisjonen.

Thorshaug ble videre gjort kjent med at det ble tatt lydopptak, som ville bli lagret, og at det ville bli utarbeidet referat for signering.

Thorshaug ble også gjort kjent med at referatet vil kunne bli gjort tilgjengelig for andre enn kommisjonen, for eksempel dersom hensynet til sakens opplysning, ivaretagelse av partsrettigheter eller oppfyllelse av lovpålagte krav gjør dette nødvendig. Thorshaug ble gjort kjent med at kommisjonen er bundet av offentleglovas regler om innsyn i dokumenter.

Thorshaug ble gjort kjent med at opplysninger fra referatet ville kunne bli brukt i kommisjonens rapport.

Thorshaug samtykket i å la seg intervjuet på ovennevnte forutsetninger.

Eirik Øvre Thorshaug 070312

Etter en kort presentasjon av representantene fra kommisjonen, ble Thorshaug orientert om kommisjonens mandat, formålet med intervjuet og hvordan det ville bli gjennomført. Intervjutemaene ble introdusert og Thorshaug startet sin redegjørelse.

Egen bakgrunn og rolle

Utdanning

Thorshaug har en bachelor i statsvitenskap fra UiO, NTNU og Australia, samt mastegradskurs innen internasjonal sikkerhetspolitikk og terrorisme (UIO).

Yrkeserfaring

Internasjonal sekretær/politisk rådgiver i AUF 1998-2002. Politisk rådgiver for Arbeiderpartiets stortingsgruppe - Justiskomiteen fra 2004-07. Politisk rådgiver for justisministeren 2007-11.

Nåværende stilling

Thorshaug har siden 2. februar vært i pappapermisjon fra stillingen som statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet, en stilling han har hatt fra desember 2011. Han hadde høsten 2011 en sentral rolle i departementets arbeid med oppfølgingen av 22. juli, herunder utarbeidelse av JDs budsjett tekst og redegjørelser fra justisministeren i Stortinget. Etter permisjonen vil Thorshaug på politisk nivå trolig få et ansvar for politi, beredskap og samfunnssikkerhet i JD, herunder oppfølging av Bleikali rapporten.

Politisk og organisatorisk erfaring

Av politiske verv har Thorshaug vært kommunestyrerepresentant for Malvik 1995-99 og fylkestingsrepresentant for Sør-Trøndelag 1999-2003. I perioden 2002-04 var Thorshaug nestleder for AUF.

Thorshaug har i sin tid som aktiv i AUF deltatt ved 12 sommerleirer på Utøya og hatt et overordnet ansvar for å arrangere flere av disse.

Egen rolle og egne erfaringer 22. – 25. juli

Innledningsvis viste Thorshaug til et støttenotat han hadde utarbeidet i forbindelse med intervjuet, og som ble overlevert kommisjonen. Notatet gir en detaljert oversikt over hendelsesforløpet 22. juli, og svarer på mange av spørsmålene som reises av kommisjonen. Thorshaug forklarer at han på et tidlig tidspunkt i krisen forsto at dette var noe han i ettertid ville bli bedt om å gjøre rede for, og var derfor nøye med å logge alle hendelser.

Den 22. juli var Thorshaug på familiens hytte i Gudbrandsdalen, hvor han ferierte med kone og to små barn. På vei hjem fra en handletur på butikken på Harpefoss mottok hans kone en hastemelding fra NTB på sin mobil, om at det hadde skjedd en eksplosjon i regjeringskvartalet. Noen minutter senere ringte som befant seg i kjelleren i høyblokka da det smalt, og fortalte om eksplosjonen; at det var observert døde mennesker, og at «dette er ille». Basert på disse meldingene forstod Thorshaug umiddelbart at dette var svært alvorlig, og at det ville være behov for krisehåndtering på politisk nivå. Han var opptatt av følgende fire ting: varsling; skaffe bekreftet informasjon og videre bringe denne til politisk nivå; aktiv krisekommunikasjon på strategisk nivå; sørge for at systemene for nasjonal krisehåndtering på myndighetsnivå ble iverksatt.

Eirik Øvre Thorshaug 070312

Handwritten signature and initials, possibly 'HTM'.

Kl 1534 ringte Thorshaug til justisministeren, som på dette tidspunkt befant seg langt oppe i Østerdalen (3-4 timers kjøretur fra Oslo), på vei til hytta. Thorshaug var aldri i tvil om at Storberget måtte snu og komme seg til Oslo. En viktig oppgave for Thorshaug var å forsikre seg om at statsråden fikk transport til Oslo.

Etter samtalen med statsråden ringte Thorshaug assisterende departementsråd Østgaard (med ansvar for sikkerhetsporteføljen i JD), som befant seg på t-banen, på vei fra kontoret da det smalt. Østgaard hadde på dette tidspunkt snakket med departementsråd Ruud, og var på vei tilbake til Oslo sentrum. Fra Thorshaugs side var fokus på å formidle transportbehovet til statsråden og forsikre seg om at systemene for krisehåndtering var iverksatt. Etersom JD og KSEs lokaler var direkte rammet av anslaget, var det særlig viktig for Thorshaug å sikre at kontakten mellom JD og POD var etablert.

Thorshaug ringte deretter KSE-vakt. I denne samtalen understreket han viktigheten av samordning mellom operativt og politisk nivå, og behovet for å fremskaffe bekreftet informasjon. I tillegg formidlet han også her statsrådets transportbehov.

Thorshaug antok at eksplosjonen kunne medføre overbelastning på linjene ved operasjonssentralen i Oslo, og følte seg derfor ikke sikker på at anmodningen om transport ble fulgt opp. Han ringte derfor direkte til operasjonssentralen i Hedmark. Her kom han gjennom til sentralbordet, fikk mobilisert lensmannen og avtalte møtested for statsråden ved Sølénstua. I følge Thorshaug var han aldri i tvil om at bil var å foretrekke som transportmiddel fremfor helikopter, blant annet på grunn av muligheten for at statsråden kunne benytte mobiltelefon under transporten.

Thorshaug vurderte å dra direkte fra Harpefoss tilbake til Oslo, men valgte å dra tilbake til hytta der han hadde tilgang på mail og annet kommunikasjonsutstyr, og fortsette arbeidet med å formidle informasjon i det politiske sporet derfra. I denne fasen av krisen anså han at han ville gjøre mer nytte for seg her, enn om han skulle satt seg i bilen og brukt tre til fire timer på å komme seg inn til Oslo.

Kl 1721 kontaktet rådgiveren til statsministeren (Beyer) Thorshaug, og ba om hans bistand i utarbeidelsen av et statement for statsministeren. Dette kunne gjøres raskt og effektivt, ettersom det var en situasjon som Thorshaug hadde vært med å øve på. Basert på erfaringer fra London visste han at sentralt i en effektiv krisekommunikasjon er at det på myndighetsnivå snarest mulig formidles at alle samfunnets ressurser setter inn på å håndtere krisen, og på å hjelpe de rammede.

Statementet ble uttalt av statsministeren ca kl 18, omtrent samtidig med at de første meldingene om skyting på Utøya kom.

Mens Thorshaug snakket med KSE kl 1738 registrerte han at politisk rådgiver i UD, Gry Larsen, ringte. Han avsluttet samtalen med KSE, som ikke var av kritisk betydning, og ringte opp Larsen kl 1740. Larsen fortalte at hun akkurat hadde snakket med Eskil Pedersen som sa at: «De skyter på Utøya!». Thorshaug sier at det var utenfor hans vildeste fantasier, at Utøya kunne være et terrormål i Norge.

Thorshaug ringte til Pedersen kl 1742, ettersom han anså at han måtte ha en kort versjon fra han før han varslet videre. Pedersen fortalte at det hadde gått i land en person fra PST på Utøya med våpen, og at denne personen skyter. Pedersen fortalte videre at han befant seg i en båt sammen med sju andre. Thorshaug antok at det var snakk om en liten båt, Reulf eller pioner jolle, noe som i ettertid viste seg å være en feilslutning.

Etter samtalen med Pedersen ringte Thorshaug til sentralbordet ved politihuset i Hønefoss, hvor han ble satt på vent. Etter 1 min og 17 sek i kø la han på, og ringte i stedet trusseltelefonnummeret til PST, et nummer han hadde lagret etter en episode med statsråden som ble angrepet av en psykisk ustabil person. Thorshaug fattet seg i korthet overfor PST og overbrakte informasjonen Pedersen hadde gitt han (kl 1746). Deretter benyttet han JDs SMS system for å varsle andre om skytingen på Utøya, og at lokalt politi hadde blitt varslet.

Deretter ringte Thorshaug til Pedersen igjen, som da var på vei i bil til politihuset på Hønefoss. I denne samtalen fortalte Pedersen at gjerningsmannen hadde gått i land på Utøya med en stor mengde våpen, og at Monika Bøsei og flere andre var blitt skutt. Thorshaug sa til Pedersen at politiet var varslet og på vei, og at folk måtte gå og gjemme seg.

Etter denne samtalen, kl 1818, ringer Thorshaug PST vakta på nytt og gir informasjon om at daglig leder ved Utøya er skutt. Dette anser han som relevant informasjon, ettersom det var Bøsei som normalt ville styrt en krisesituasjon på øya. I tillegg gir han PST mobilnummeret til Pedersen, slik at de kunne komme i kontakt med primærkilden.

Etter denne samtalen jobbet Thorshaug videre fra hytta med varsling og forberedelse av talepunkter til politisk ledelse. Vurderingen var fremdeles at dette var viktigere enn at han brukte tid å komme seg til Oslo.

Litt før kl 2000 pakket Thorshaug sammen tingene sine, samt ekstra utstyr til kolleger, og satte kursen mot Oslo i egen bil. Det viste seg at statssekretær Lønseth var på vei til Oslo fra Oppdal i politibil. De avtalte å møtes på Biri, hvor Thorshaug satte igjen sin egen bil. En av Thorshaugs oppgaver som politisk rådgiver er å tenke på statsrådens ve og vel. Han handlet derfor inn proviant, drikke og søtsaker, med tanke på at det kunne bli en lang natt. Deretter kjørte de mot Oslo.

Thorshaug og Lønseth kjørte til FD hvor de møtte statsråden og departementsråden ca 0000, etter det andre møtet i regjeringens kriseråd. Der ble det, så vidt Thorshaug husker, foretatt en ansvarsdeling blant politisk ledelse der Pål Lønseth fikk ansvar for påtalemyndighet/etterforskning (fikk senere et særskilt ansvar for kontakten med partikontoret og JD/DSB i forbindelse med blant annet arrangement for etterlatte på Utøya), Moland Pedersen for trusselvurderinger og kontakten opp mot PST, Aas Hansen for oppfølgingen av de pårørende, mens Thorshaug fikk ansvar for kommunikasjon og å bistå statsråden.

Etter samlingen i FD dro Storberget, Aas Hansen og Thorshaug hjem til statsråden. Planen var å få noen timers søvn, noe som ikke ble tilfelle for Thorshaugs del. Sundvollen ble samlingssted i løpet av natten og etterhvert som vitner ankom dit, skjønte man at tallet på omkommende var høyere enn de 10-20 som var antydnet tidligere på kvelden. Litt før kl 0300 mottar Thorshaug, via informasjonsenheten i JD, melding fra kommunikasjonssjefen i POD om at tallet på omkommende på Utøya er mye høyere enn først antatt.

På dette tidspunktet sov Storberget, og Thorshaug og Aas Hansen ville ikke vekke han, men måtte ta stilling til om de mente det var riktig å gå ut med de nye tallene. Ingen av dem var i tvil om at det var riktig å gjøre det, heller ikke POD. Thorshaug ringte også umiddelbart statssekretær Amundsen ved SMK for å varsle. Amundsen hadde samme oppfatning. Bakgrunnen for denne vurderingen var i følge Thorshaug at man for en hver pris ville unngå å komme i en situasjon der det kunne fremstå som at myndighetene forsøkte å holde tilbake tall. POD gikk ut med tallene ca kl 0330. På dette tidspunkt var det i følge Thorshaug også direkte kontakt mellom POD og SMK.

Resten av natten jobbet Thorshaug med å forberede justisministerens budskap til morgensendingene i TV2 og NRK påfølgende dag.

Departementets krisehåndtering

Kommisjonen spurte om ikke Thorshaug påtok seg et større ansvar enn det som lå i hans rolle som politisk rådgiver. Thorshaug bekreftet dette og sa at hans primære oppgave var å følge statsråden. Han sa videre at kombinasjonen av interesse, utdanning, erfaring, og at han som person er opptatt av at ting skal skje rent praktisk, forklarer hvorfor han i årene som politisk rådgiver arbeidet aktivt med beredskap. Thorshaug forklarer at han har vært opptatt av å forstå systemene for krisehåndtering, herunder hva som skulle være embetsverkets og politikernes rolle i kriser.

Han understøtter at en slik hendelse også er en informasjonskrise og at det er viktig å få formidlet at alle samfunnets ressurser settes inn på å håndtere krisen. Blant annet erfarte han fra skogbrannene i Froland hvor viktig det var at myndighetsrollen ble definert og at politikere kom i tale. Thorshaug trekker også frem tsunamien som kronksempelen på dårlig krisehåndtering, i den forstand at politikere kom altfor sent på banen. Han understreker at politikernes ansvar ikke er operativt, men at det er helt sentralt at de kan systemene og er synlige i krisehåndteringen. Thorshaug sa at spørsmålet om hvordan den strategiske myndighetsrollen skal fylles ved kriser, var noe Storberget hadde sterkt fokus på.

Thorshaug anser at det mest sentrale for å stå i slike situasjoner er å øve. I den forbindelse understreker han viktigheten at hele linjen, inkludert politisk og departementenes øverste ledelse deltar i øvelsene. Praksis i mange departementer er at det ofte øves opp til ekspedisjonssjef nivå, ettersom departementsråd og politisk ledelse ofte har et tett program.

JD tok også initiativ til en table-top øvelse i sentral krisehåndtering for regjeringen for å gjennomgå systemet for sentral krisehåndtering på myndighetsnivå. I 2010 ble DSB invitert inn i en regjeringskonferanse for å sette fokus på politikernes rolle, og grensegangen mellom strategisk og operativ nivå i krisesituasjoner. *Thorshaug understreket også viktigheten av å målstyre øvelser og tilsyn for å sikre at departementer og myndigheter øver jevnlig.*

Thorshaug mener det er viktig at KSE har en aktiv, operativ rolle inn mot departementsledelsen. Et godt initiativ i den forbindelse er at det fra 2008, etter initiativ fra statsråd Storberget, har vært arrangert ukentlige fredagsbrief, der sentrale aktører i beredskapsarbeidet som Hovedredningssentralene, POD, DSB, NSM og JD har deltatt. Gjennom dette foræret erfarte Thorshaug og JDs øvrige politiske ledelse at de fikk et nyttig og oppdatert bilde over beredskapssituasjonen og -hendelser gjennom året. *Denne kunnskapen fikk praktisk anvendelse ifbm konkret håndtering av større hendelser (skogbrann, flom, større ulykker).*

Thorshaug tok etter at han tiltrådte som politisk rådgiver et initiativ for å gjennomgå beredskapsrutinene rundt statsråden. Dette inkluderte blant annet tilgang på mobilt utstyr, sikkerhet, biltjeneste og klær. *En arbeidsgruppe på embetsnivå (Politiavdelingen, Rednings- og beredskapsavdelingen, KSE og statsrådens forværelse) i departementet foretok en gjennomgang, og leverte våren 2009 en intern rapport med tittel «Beredskap for statsråden».*

Thorshaug peker på at en sentral rolle for et departement i en krisesituasjon er å fremskaffe og samordne bekreftet informasjon. Dette er en utfordring ettersom senere kriser, blant annet tsunamien, har vist at situasjonsbeskrivelsen ofte fremkommer via media. Den teknologiske utviklingen, med mer aktiv bruk av

Eirik Øvre Thorshaug 070312

nettmedier, og at de fleste har en mobiltelefon med kamera. Slik Thorshaug formulerer det: «Sanntidig informasjon, men ikke nødvendigvis sann.» Slik sett ligger myndighetene, som er avhengig av å fatte beslutninger på bakgrunn av bekreftet informasjon fra operativ virksomhet, på etterskudd når det gjelder informasjons tilfang. Av denne grunn mener Thorshaug samordning i myndighetenes krisehåndtering er svært viktig for å få formidlet kritisk informasjon som politikerne har behov for.

Erfaringer fra øvelser viser at det er et kontinuerlig forbedringspotensial i systemene for å få frem bekreftet informasjon fra operativt til strategisk nivå. Denne prosessen vil nødvendigvis ta noe tid. Erfaringene fra 22. juli må gjennomgås for nødvendige endringer og systemet må øves og forbedres kontinuerlig.

Thorshaug oppfattet at mange ting ved varsling fungerte effektivt 22. juli. Dels mener han dette skyldes eksisterende varslingsystemer, men også som følge av tilfeldigheter og enkeltpersoners raske reaksjonsevne. Knyttet til varsling på operativt nivå, viser Thorshaug spesielt til saken som er kjent i media der datteren til PODs liasón i staben til Oslo politidistrikt, Haugland, ringer faren sin og sier at det skytes på Utøya, som viktig for politiets reaksjon.

Av konkrete verktøy som kom til nytte i forbindelse med varsling på strategisk nivå 22. juli, nevnte Thorshaug et varslingskort for politisk ledelse fra SMK som distribueres til regjeringens medlemmer. I tillegg viste Thorshaug til eget varlingskort i JD med sentrale nummere, samt systemet for SMS varsling som KSE benytter, som sikrer notoritet med hensyn til hvem som er varslet.

Det er fortsatt utfordringer knyttet til mer effektive og mer praktiske systemer for varsling. Den viktigste måten å sikre og styrke dette på er, i følge Thorshaug, øvelser.

På spørsmål fra kommisjonen om hvorfor det først ble varslet om at KSE skulle lokaliseres i UD, og senere FD, sier Thorshaug at han fikk denne meldingen fra JDs informasjonssjef og oppfattet at han på et tidlig tidspunkt i hendelsesforløpet satt sammen med politidirektøren i UD, men at han ikke vet om dette er riktig. Thorshaug tilføyer at denne krisen viste fordelene med å ha et ikke samlet regjeringskvartal, og dermed ha to alternative lokasjoner, FD og UD. FD var i følge Thorshaug den mest naturlige lokasjonen ettersom det er det sikreste stedet og at det var her man hadde øvd.

Kommisjonen ønsket Thorshaugs refleksjoner knyttet til at JD fikk rollen som lederdepartement. Thorshaug sier han ikke var involvert i diskusjoner om dette, men at han ikke så noen andre alternativer, gitt at dette var en terrorhandling og gjeldene prinsipper om ansvar, likhet og nærhet i utgangspunktet gjør dette til JDs ansvar. Eneste grunn til å velge et annet lederdepartement ville vært det faktum at JDs lokaler var borte. Det ville uansett vært RKR's ansvar å utpeke lederdepartement.

I denne forbindelse tilføyer Thorshaug at det hadde stor betydning for en effektiv krisehåndtering at statsministeren var på plass på et sikkert sted i statsministerboligen og kunne lede krisen effektivt derfra.

På spørsmål fra kommisjonen om hans vurdering av landets styringsdyktighet dersom det hadde funnet sted ytterligere anslag, svarte Thorshaug at dette er en del av beredskapsplanverket. Disse er graderte. Thorshaug forutsatte at PST iverksatte gjeldende systemer knyttet til dette og er ikke klarert for fullt innsyn i disse beredskapsplanene (klarert for hemmelig).

Når det gjelder objektsikringsutfordringene nevnte Thorshaug viktigheten av at objekteier også tar ansvar for objektsikkerhet.

Eirik Øvre Thorshaug 070312

Handwritten signature and initials, possibly 'EØ' and 'HØ', located at the bottom left of the page.

På spørsmål fra kommisjonen om Thorshaug kunne kommentere opplysningene fra Kjetil Stormarks bok om at Thorshaug fikk i oppdrag å være bindeleddet til SMK og partikontoret stemte, sa Thorshaug at han ikke hadde snakket med Stormark. Dette var helt bevisst fordi han ønsket å legge frem sin forklaring i det han anser som rette fora, herunder 22-juli kommisjonen. Han presiserte at han ikke hadde et spesielt ansvar i forhold til partikontoret (ref. boken til Stormark), men at han som følge av sin fortid som arrangør av sommerleirene på Utøya hadde informasjon om at det eksisterte en Access database med lister over påmeldinger, og leirdeltakere på øya. Thorshaug formidlet denne informasjonen til lokalt politi, POD og Kripos og til Sundvollen. I dette arbeidet ble lokallagene mobilisert og gjorde i følge Thorshaug en formidabel jobb, sammen med partikontoret, som viste hvilken styrke og kapasitet som ligger i Aps organisasjon. Thorshaug var på et tidlig tidspunkt opptatt av viktigheten av å få ta i og videreformidle deltakerlister fra AUF til politiet, på Sundvollen, Oslo politidistrikt, Kripos og POD. Erfaringen fra tsunamien var et viktig grunnlag for et tydelig fokus på dette.

På spørsmål fra kommisjonen om når hendelsene gikk over fra å være en akutt krise til å handle om krisehåndtering, svarte Thorshaug at det er vanskelig å si, men at etter hans oppfatning skjedde dette først etter flere dager, ettersom det kom inn varsler og skjedde pågripelser som tilsa at muligheten for flere anslag var til stede.

Thorshaug understreket forskjellen på status som savnet og bekreftet omkommet, og berømmet i den forbindelse Kripos, som gjorde en viktig jobb med å kalle inn sine id-folk på et tidlig tidspunkt, slik det fremgår i justisministerens redegjørelse til Stortinget i november. Det at det var mulig å kommunisere at id-arbeidet trolig ville være avsluttet torsdag eller fredag var viktig for de pårørende.

Kommisjonen ba om Thorshaugs kommentar til at KSE har pekt på behovet for gradert samband, og hvor han anser at ansvaret for dette ligger. Thorshaug sier han har spurt på dette, og fått som svar at det jobbes med saken i NSM. Han sier at det ikke er tvil om behovet, men at det kanskje er vel så viktig å få på plass ordninger med prioritet i mobilnettet for nødnetter. Han viser til samfunnsikkerhetsaspektet ved Telenorutfallet som fant sted en fredag, noen uker før 22. juli, og hvilke konsekvenser et slikt utfall ville ha hatt om dette hadde skjedd 22. juli. Generelt mener han beredskapsarbeidet i større grad må fokusere på styrking av gradert samband, både e-post og telefon. Utviklingen i cyber, ref e-tjenestens siste rapport, illustrerer denne utfordringen.

Pause i intervjuet 1420 til 1425

Egen evaluering av JDs og justissektorens håndtering av hendelsene 22. juli

Thorshaug sier han står inne for det som ble sagt i Storbergets redegjørelse til Stortinget om hendelsene 22. juli, et dokument Thorshaug hadde en sentral rolle i å utforme. I tillegg gir JDs budsjett tekst og statsrådets innlegg i DUUFK (gradert hemmelig) i oktober, viktig informasjon i evalueringsøyemed. Blant annet gis her en redegjørelse for trusselutviklingen, som beredskapen er basert på. Andre rammebetingelser som politireformen og nødnettprosjektet var også med på å bestemme utfallet av krisehåndteringen 22. juli.

Thorshaug understreker at bakgrunnsteppet for evalueringen av JDs krisehåndtering må være at JD var sprengt i lufta, og at krisen rammet bredere enn noen på forhånd kunne tenkt seg. Enkelte ting, eksempelvis bruk av riksalarm og valg av båttransport til Utøya kunne åpenbart vært bedre. Thorshaug oppfatter likevel at mye fungerte bra. Han henstilte kommisjonen om at de i sitt arbeid, så langt det er

Eirik Øvre Thorshaug 070312

mulig, bør fremskaffe relevante sammenlikningspunkter internasjonalt. På oppfølgingsspørsmål fra kommisjonen om hva sammenliknbare hendelser kunne være, svarte Thorshaug at det mest nærliggende var skyting-pågår situasjoner i forbindelse med skolemassakre, der det erfaringsmessig har tatt noe tid før gjerningsmannen har blitt pågrepet. Videre var Thorshaug opptatt av at hendelsene må vurderes i sanntid, ettersom det er lett å evaluere og vurdere handlingsalternativer når vi nå kjenner flere fakta. Vi må ta utgangspunkt i hva de operative mannskapene visste da de stod midt oppi situasjonen 22. juli.

På spørsmål fra kommisjonen om det faktum at JD, fysisk og menneskelig, var hardt rammet påvirket rollen som lederdepartement, svarte Thorshaug at det blant annet ikke var trygt å sette stab i KSEs lokaler, noe som ville vært naturlig i en slik situasjon. Når det gjelder vurderingene knyttet til det å sette stab eller ikke, var Thorshaug ikke involvert i dette. Han henviser kommisjonen til departementets administrative ledelse for mer detaljer omkring disse spørsmålene, men antar at det har sammenheng med at verken JD eller KSE hadde lokaler ettersom høyblokka var sprengt. At det heller ikke senere formelt ble satt stab er Thorshaug usikker på om hadde negativ betydning for JDs krisehåndtering. Han understreker imidlertid at han ikke har et faglig grunnlag for å mene noe om dette, og derfor ikke kan vurdere betydningen av tradisjonell linjeorganisering opp mot stab.

Thorshaug sier han er dypt imponert over hvor operative JD var umiddelbart etter hendelsen, og peker på hvor avgjørende det var at det var øvd på både operativ og strategisk krisestyring. Han oppfatter at alle gjorde det de kunne, inkludert JDs ledelse og de som jobbet sentralt i JDs håndtering og befant seg i eller nær høyblokka da bomben eksploderte. Spesielt berømmer han departementets arbeid med raskt å få oversikt over egne ansatte, kommunisere med dem og ta vare på dem i en ekstrem situasjon. Thorshaug sier videre at han oppfatter JDs evne til å håndtere kriser som betydelig styrket etter Reinås utvalget og etableringen av KSE. Likevel erkjenner han at det kan bli bedre og at øvelser, utrustning og kommunikasjon er svært sentralt i det videre arbeidet med beredskap.

Et ytterligere forbedringspunkt er tilgjengeliggjøring av relevant informasjon, inkludert JDs kriseberedskapsplan, som er gradert. Thorshaug erfaring er at han som politisk rådgiver har måttet etterspørre informasjon om krisehåndtering på myndighetsnivå, parallelt med at politisk ledelse avkreves svar i media og forventes å være tilgjengelige. Her mener han det er rom for å styrke systemene for øvelser og tilrettelegging knyttet til krisehåndtering på myndighetsnivå mellom politisk ledelse og embetsverk.

Når det gjelder det overordnede ansvaret for sikkerhet, mener Thorshaug at grensegangen mellom JD, FAD, FD og SMK kan tydeliggjøres ytterligere, og at dette kan virkeliggjøres gjennom at JD får en enda tydeligere rolle som beredskapsdepartement. I dette legger han at det er nødvendig å styrke JDs gjennomslagskraft i regjeringen når det gjelder beredskapsspørsmål, et slags «beredskaps-finansdepartement». I tillegg viste Thorshaug til at kommisjonen vil se på prosessene rundt regjeringens sikkerhet (gradert hemmelig igangsatt prosjekt av regjeringen Bondevik) og håndteringen av graderte saker. For å sikre at hele «beredskapsbildet» belyses og legger til rette for god saksbehandling i regjeringens sikkerhetsutvalg.

Lærdommer med tanke på fremtiden

Når det gjelder tiltak med tanke på bedre krisehåndtering i fremtiden ligger hovedsvarene i de tiltak som fremgår av statsbudsjettet for 2012 og de sju hovedpunktene som justisministeren redegjorde for i Stortinget i november. Når det gjelder JDs evne til å håndtere fremtidige kriser peker Thorshaug på at mye av svarene ligger i Bleikali rapporten. JDs rolle som ansvarlig krisedepartement må styrkes og understøttes av hensiktsmessig kommunikasjonsutstyr og relevante øvelser. Thorshaug mener det var en helt riktig

Eirik Øvre Thorshaug 070312

beslutning å legge KSE direkte under departementsråden, til tross for intern motstand tidligere. Han sier det er viktig at organisering passer med de operative utfordringene man står overfor.

Thorshaug viser til at PST og e-tjenesten legger frem analyser og trusselvurderinger knyttet til terror, men når det gjelder andre sivile trusler og risikovurderinger knyttet til dette er ansvaret mer spredt. Han mener JDs rolle som fast lederdepartement vil være lettere når man får etablert et situasjonssenter for justissektoren (med basis i KSE) som kan håndtere koordineringen med andre fagdepartementer.

Et styrket fokus på planmessig mål- og resultatoppfølging av JDs samordningsansvar for samfunnssikkerhet og beredskap må, i følge Thorshaug, prioriteres i fremtiden. Nærhetsprinsippet kan utfordres av JDs rolle som fast lederdepartement, og ytterligere dersom kommunikasjonssystemene ikke fungerer. JD må derfor, i tråd med Riksrevisjonens merknader, prioritere en målrettet oppfølging av andre departementers arbeid på beredskapsområdet, og om nødvendig ta opp manglende oppfølging fra fagdepartementene i regjeringsskonferanser. I den forbindelse mener Thorshaug det er viktig at JDs samordningsrolle kommuniseres utad, og at det følger myndighet med dette ansvaret. Dessuten peker Thorshaug på regjeringens sikkerhetsutvalg, samt samarbeid mellom etater og aktører med et særskilt ansvar for sikkerhet, som sentralt når det gjelder å styrke samordningen.

De viktigste tiltak for å styrke beredskapsarbeidet ligger, slik Thorshaug ser det, i statsbudsjettet. Styrking av politiet og kontra-terror arbeid (PST, KSE og beredskapstroppen) og helikoptertransportstøtte på Rygge trekkes frem som konkrete eksempler. I tillegg viser Thorshaug til pågående prosesser med rutiner for rutiner for riksalarm, felles nødnummersentraler og objektsikring.

På spørsmål fra kommisjonen svarer Thorshaug at han mener bistandsinstruksen er god, men at det er behov for å gjennomgå rutineene på nytt, noe som også er på gang. Han peker også på betydningen av øvelser og den uformelle kontakten mellom forsvar og politi som viktig for et konstruktivt samarbeid.

Thorshaug understreker viktigheten av et faglig basert grunnlag som kan gi nødvendig retning for prioriteringer i beredskapsarbeidet og virksomme tiltak. Han nevner i den forbindelse politiets og etterretningens egne evalueringer, og viktige funn i disse. Han henstiller kommisjonen om ikke å fokusere på det som har størst symbolkraft, eller som skyves frem i media. Et eksempel på dette er Global Shield, som har fått veldig stor oppmerksomhet, men som etter hans forståelse ikke har vært lederforankret i PST eller Tolletaten slik det fremgår av dokumenter som er offentliggjort i svarene til Stortinget særskilte kommite.

Thorshaug trakk frem PSTs trusselvurderinger fra 2011, som omtalte høyre-radikalisme og National Defense League. Han understreket at PST i april 2011 i media omtalte behovet for lovendringer knyttet til soloterrorisme.

Avslutning

Av andre informanter Thorshaug mener kommisjonen bør snakke med innenfor temaet nasjonal krisehåndtering er: Fra JD: Storberget, Moland Pedersen, Lønseth (liason), Aas-Hansen, Ruud, Østgaard, Sjøvoll, Fossli, Hafnor, SMK: Sindre Beyer.

På spørsmål fra kommisjonen svarte Thorshaug at han hadde opplevd opplegget for intervjuet og selve intervjusituasjonen som grundig, betryggende, og at han synes det virker som kommisjonen løser sitt mandat på en god måte.

Eirik Øvre Thorshaug 070312

Handwritten signature and initials, possibly 'EØ' and '170'.

Intervjuet ble avsluttet kl. 1550

Tilføyelser i forbindelse med Thorshaugs gjennomlesning av intervjuet er merket i kursiv.

Gjennomlest og akseptert som et dekkende referat,

25/4 - 12
Sign intervjuobjekt

Sign referent

Notat - intervju

22.juli-kommisjonen 7. mars 2012

Spørsmål:

Sentral krisehåndtering. Hvordan denne fungerte. Sett fra JD. Høyblokka og Utøya. Tiltak fremover, JDs rolle som beredskapsdepartement. Bleikeliaprosjektet.

Ramme:

Alle har sitt 22. juli. Har vært nestleder i AUF, vær på Utøya 12 år, ledet leiren. Jobbet i Stortingsgruppa og arbeidet med justispolitikk siden 2004, politisk rådgiver JD siden 2007, nå statssekretær. Skal fra 2012 ha ansvar for politi og beredskapsfelt. Var på hytta NTB-varsel og telefon fra (i r-kvartal) til Mina. Varsling, bekreftet informasjon, krisekommunikasjon, Sentral krisehåndtering. Arbeidet med oppfølgingen etter 22/7 i JD.

Struktur:

1) Raskeste krisehåndtering på myndighetsnivå - noen gang.

- a) Varsling. Varsel til statsråden, transport til Oslo, PST-møtested (r-sikkerhet).
- b) Bekreftet informasjon. Fulle myndighetsrollen på strategisk nivå. Avgjørende å ikke blande seg i det operative.
- c) Krisekommunikasjon (fulle den politiske myndighetsrollen) 90 prosent i krisehåndtering. Betygge befolkningen om at alt gjøres for å sikre tilgang på nødvendige ressurser til operative mannskaper.
- d) Sentral krisehåndtering (RKR) Forsikre meg om at administrativ ledelse mobiliserte og at KSE (vakt) gjorde det de skulle for å gi statsministeren/statsråden nødvendig bistand, samt innkaller RKR, få bekreftet informasjon.
- e) Pårørende og ansatte. Lister AUF.

2) En vesentlig forbedring av krisehåndteringsvevnen på myndighetsnivå etter Reinåsutvalget og med etableringen av KSE.

Fortsatt rom for å styrke beredskapsarbeidet. Avgjørende at fokus og innsats rettes mot virksomme tiltak.

3) Sterkt fokus på styrket beredskap og evne til krisehåndtering fra statsråden

Tiltak: Fokus på øvelser, etablering av KSE, fast fredagsbrief på beredskapsbildet (POD/DSB/HRS/NSM/PST), SMS-varsling fra KSE til politisk/administrativ ledelse, tiltakskort (telefon), øvelse for regjeringen, beredskap for statsråden, delta på øvelser.

Har bygget videre på det eksisterende systemet for krisehåndtering (ansvar, likhet nærhet). Utvikle bestep praksis. Bygge og videreutvikle, praktiske tiltak (spørre på beredskapsplaner, tilsyn, andre departementer, øvelser og kunnskapsstyrking i regjering og regjeringsapparat).

Bakgrunn i uønskede hendelser: boligblokk Ålesund, skogbrann i Froland, flom i Oppland, deltagelse på øvelser (erfaringer fra øvelse Oslo 06), fokus på øving av øverste embetsledelse samt politisk ledelse. Utvikling i trusselbildet, Terrorpågripelser sommer 2010. Handlingsplan mot voldelig ekstremisme. Igangsatt 2007, ferdigstilt desember 2010. Åpenhet rundt PSTs trusselvurderinger (budsjett, antall ansatte).

Vesentlige beredskapsmessige utfordringer ventet i departementet da vi tok over høsten 2005 - ikke finansiert, og utilstrekkelig prosjektert (Nødnett, tilstedevakt for redningshelikoptrene, redningshelikopteranskaffelse). Manglende politidekning (opptak og budsjett), verneutstyr, våpen. Utfordringer for omstilling i Siviltforsvaret.

4) Bakgrunnsmateriale - viktigste dokumenter produsert av JD:

Redegjørelse i statsbudsjettet - Prop. 1 S (2011-2012)

Innlegg i DUUFK (Gradert)

Redegjørelse i Stortinget 10. november samt grunnlagsmateriale 7 hovedområder.

1. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme
2. PSTs metodebruk
3. Politiets responstid
4. Kommunikasjon i nødetatene
5. Beskyttelse av utsatte objekter
6. Samhandling mellom politi og Forsvaret
7. Omsorg for og oppfølging av ofre og pårørende

Svarbrev til den særskilte komite

Innlegget i høringen.

5) Virksomme tiltak

Viktigheten av riktig fokus. Tiltak som allerede er iverksatt (helikopter, fortsatt styrking av PST, fortsatt styrking av Beredskapstroppen, rutiner for riksalarm, sikring av utsatte objekter). Faglig grunnlag for beredskapsstyrking. Regjeringens sikkerhet 2.0. Bleikelia. Situasjonssenter justissektor (ut over HRS/OPS) 24/7. Styrket analyse, risikobilde, utredningsinstruks. Beredskapsstyrking: Samfunnssikkerhets og politirollemeldingen.

Avgjørende å ta tak i relevante funn fra evalueringene når de foreligger.

GS/politihelikopter - feil fokus. Unngå at interessegrupper utnytter beredskapsstyrkingen som vil komme eller gamle fagstrider får forsinke tiltak.

Vurdering av angrepene/reaksjonen i "sann tid". Basert på den

Faglig vurdering av innsatsen til de operative mannskapene (fagfolk vet oddsen i gummiått over åpen sjø mot 2-3 gjerningsmenn med høyhastighetsvåpen/siktemiddel).

Få frem den beredskapsstyrkingen som er skjedd, siste styrking av budsjettet ifht kontraterrorberedskap 30 millioner Delta/PST/KSE, PBS oppdatert i juli 2011, øvet operative mannskaper knyttet til skyting pågår. Ikke glemme regjeringskvartalet.

Vedlegg 1 - Tidslinje

Første samtale statsråden - 1534

Første samtale departementsråd - 1535

Første samtale KSEvakt - 1544

Varsel transportbehov (HOØ/KSE) SMS - 1555

Samtale direkte til operasjonssentral Hedmark 1607 + bekreftelse 1611 samt 1617 + 1620.

Bekreftelse Sølénstua - SMS bekreftelse KS/HOØ/ØKN 1630

Første samtale AAH 1632

Første samtale GAJ 1645

Første samtale Sindre F. Beyer 1721

Utkast statement SMK/JD alle 1726.

Første samtale ØKN 1737-1739

Samtale Gry Larsen mottatt 1738 - ringt opp 1740

Ringt Eskil Pedersen 1742 (29 sek)

Ringt OPS NBPD - på vent i (1 min 19 sek)

Ringt PST vakt 1746

SMS varsling

Ringt Eskil Pedersen opp 1753 - bekrefta melding til PST vakt - be folk gjemme seg - politi på vei. Ringt opp Eskil Pedersen 1802 - gjentak og bekreftelse

Ringt OPS NBPD nytt forsøk - på vent (2 min 21 sek)

Ringt PST vakt på nytt 1818 med utfyllende informasjon.

Ringt opp Eskil Pedersen 1838.

Vedlegg 2 - SMS varsling:

Transport KS I

Sendt 1555 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene)

"JD administrativ ledelse + KSE" (Knut Storberget, Hans Olav Østgaard, Øystein Knutsen jr, KSE vakttelefon)

Melding:

Knut Storberget er i Engerdal i bil på vei til hytta med familien. Han trenger bistand fra Hedmark PD for å komme seg til byen. Eirik, JD

Transport KS II

Sendt 1614 (jfr trafikkdataene - telefonen slår sammen denne med meldingen 1555)

"JD administrativ ledelse + KSE"

Melding:

Knut: kjør til Engerdal lensmannskontor. Der møter lensmannen i Engerdal deg. Han bistår med transport dit du skal. Kopi: HOØ, KSE vakt

Transport KS III

Sendt 1630 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene)

"JD administrativ ledelse + KSE"

Lensmann fått beskjed om å komme til Sølenstua han har 48886769

Samordning JD-POD 1706

Send 1706 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene)

"JD alle" (Knut Storberget, Astri Aas Hanssen, Terje Moland Pedersen, Hans Olav Østgaard, Gunnar A. Johansen Pressetelefon JD, Øystein Knutsen jr, KSE vakttelefon)

Melding:

KS/TMP/AAH/HOØ/JDinfo/GAJ/ØK-KSE/KSE-vakt: Knut ber om at info samordnes mellom JD/POD etter beskjed fra SMK. Det settes i følge GAJ nå krisestab i UD. GAJ har fått beskjeden fra KS og sitter med PODdir Refvik og PODinfo i UD. KS på vei mot Oslo med Hedmark PD (HOØ kontakter PST). EØT hjelper GAJ med budskapsutkast. Eirik, JD

Statementutkast - SMK

Sendt 1726 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene) til "JD alle"

Melding:

1726 (JD alle - kopi Sindre SMK) SMK ber om statement - mitt forslag: Alle samfunnets ressurser settes nå inn for å hjelpe de skadde. Planverket som politi og redningsetater har øvet er nå satt i verk. Det er for tidlig å si sikkert hva som er skjedd. Folks trygghet er grunnleggende - den skal ingen ta fra oss. NTB: Politiets innsatsleder bekrefter at eksplosjonen i regjeringskvartalet i Oslo fredag ettermiddag var en bombe. Politiet har varslet pressekonferanse på politihuset. Eirik, JD

Varsling om Utøya I

Sendt 1751 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene) til "JD alle"

Melding:

1746 (JD alle) fikk beskjed fra Eskil Pedersen, leder i AUF om at en person som utga seg for å være politi/PST er gått i land på Utøya med våpen. PST vakt - bekrefter at lokalt politi er varslet og gjør det de kan. Eirik, JD

Varsling om Utøya II

Sendt 1811 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene) til "JD alle"

Melding:

1804: (JD alle) Snakket på nytt med Eskil Pedersen, leder i AUF. Han bekrefter at personen som er gått i land på Utøya har skutt flere personer blant annet daglig leder (Monica Bøsei), og at han har en stor mengde våpen og skyter. Har gitt beskjed om: han må be de han snakker med om å gjemme seg, og har bekreftet at politiet er varslet og er på vei. Eskil og 7 andre skal ha evakuert med båt og er på vei til Politihuset i Hønefoss. Eirik

Varsling om Utøya III

Sendt 1830 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene) til "JD alle"

Melding:

1826 JD alle: har varslet PST vakt om melding fra AUF. De følger opp med lokalt politidistrikt/PST og tar direktekontakt med AUFs leder. Eirik

Sendt 2002 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene) til "JD alle"

Melding:

1959: Jeg har prioritert å formidle meldinger ifht Utøya, statsråden til Oslo og har nå videreformidlet talepunktutkast til JD/SMK. Er nå på vei til Oslo i privatbil. Eirik, JD

Sendt 0730 (jfr min telefon - ikke trafikkdataene) til "JD alle"

Melding:

0729 (JD alle) Har sendt Mail med deltakerliste fra AUF om dere ikke allerede har den. Videreformidle POD og Kripos samt lokalt PD. Eirik, JD

Vedlegg 3 - Bakgrunnsnotater - iPad

Huskeliste 22/7-11

Varslet og transport KS til Oslo (første samtale 1534) - OK via Operasjonssentral Hedmark.

Varslet HOØ (1535), transport KS, PST samt JD

Varslet KSE - de setter stab - ekstra mannskap. Hjelp JD

Varslet SMK, talepunkter, samordning media.

Varslet PST- vakt om Utøya, beskjed fra Gry L om skyting og telefonsamtaler med Eskil Pedersen. - OK

Snakket med Eskil P direkte, satt ham i kontakt med lokalt politi, forsikret om at beskjed til de han snakker med er: folk må gjemme seg, politiet er på vei

Varslet PST-vakt: gitt ytterligere beskjed om detaljer rundt skyting fra Eskil P og hans nummer for å sette lokalt politi samt PST i kontakt med ham. Eskil P evakuert med 7 andre i båt. På vei til Nordre-Buskerud PD i Hønefoss.

Bekreftet at lokalt PST og politi er varslet, at alle ressurser settes inn og at han må ta vare på seg selv og folkene i AUF. Han bekreftet å være hos politiet.

Videreformidlet talepunktutkast til JDinfo samt SMK.

Må gjøres:

Krisestab - hjelp til KS

JD - krisehjelp

AUF - krisehjelp

Kommunikasjon

Dialog